

bilten Centra za prava deteta

2018. GODINA

Centar za prava deteta

Prava deteta u Republici Srbiji u 2018. godini

Iako su početkom 2018. godine najavljivane značajne promene kako u pravcu reforme normativnog okvira, tako i u unapređenju politike i koordinacije državnih organa u ovoj oblasti, tokom godine nije došlo do suštinskog unapređenja prava deteta. Posebni izazovi postoje u pogledu sudske zaštite ljudskih prava i u praktičnoj primeni ratifikovanih međunarodnih instrumenata za zaštitu ljudskih prava u nacionalnom pravosudnom sistemu.

➤ **U trećem procesu Univerzalnog periodičnog pregleda (UPR) Saveta za ljudska prava UN** u januaru 2018. godine Srbija je dobila 34 preporuke koje se direktno odnose na potrebu unapređenja prava deteta. One se mogu podeliti u 5 grupa: reforma normativnog okvira – usklađivanje zakona sa međunarodnim standardima, sprečavanje nasilja nad decom i uvođenje izričite zabrane telesnog kažnjavanja dece, trgovina ljudima, posebno decom i decom migrantima bez pravnog pratičnika, proces deinstitucionalizacije dece i pravo na

obrazovanje i inkluzivno obrazovanje. Uprkos zagovaračkim naporima Koalicije za monitoring prava deteta u Republici Srbiji da država ratifikuje Treći opcioni protokol uz Konvenciju o pravima deteta o postupku po predstavkama (komunikacijskim procedurama), ova preporuka je u UPR procesu notirana od strane državnih organa, uz obrazloženje da je prethodno potrebno izvršiti određene izmene u nacionalnom zakonodavstvu.

Centar za prava deteta je zajedno sa Koalicijom za monitoring prava deteta u Republici Srbiji učestvovao u trećem ciklusu UPR.

➤ Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja (MRZBSP) pripremilo je tekst **Prednacrt Zakona o pravima deteta i zaštitniku prava deteta** u julu 2018. Donošenje sveobuhvatnog zakona o pravima deteta je ključna preporuka za ostvarivanje svih prava deteta zato što bi to bio osnovni zakon s kojim bi se kasnije usklađivali svi drugi zakoni koji se odnose na prava deteta. Usled mnoštva zakonskih tekstova i njihove neusklađenosti javljaju se pravne praznine u praktičnom ostvarivanju prava, te dolazi do nemogućnosti

pouzdanog pravnog rešenja i pravne nesigurnosti. Prednacrt predviđa i uspostavljanje ombudsmana za decu kako bi postupak po pritužbama bio prilagođen detetu i kako bi deca mogla samostalno da podnose pritužbe bez obzira na uzrast. Centar za prava deteta je pripremio analizu prednacrta sa konkretnim predlozima za njegovo unapređenje koja je dostavljena predstavnicima MRZBSP. U pripremi analize rukovodili smo se Konvencijom o pravima deteta i opcionim protokolima uz Konvenciju, opštim komentarima Komiteta za prava deteta UN i praksom razvijenom kroz zaključna zapažanja ovog tela, ali i drugim relevantnim međunarodnim i evropskim standardima u ovoj oblasti.

➤ MRZBSP formiralo je i radnu grupu za pripremu **Nacrtu zakona o izmenama i dopunama Porodičnog zakona** u junu 2018. godine kako bi se u potpunosti implementirali međunarodni standardi u oblasti prava deteta.

Centar za prava deteta je pripremio analizu i preporuke za unapređenje normativnih rešenja Porodičnog zakona koja je pokazala da buduće

normativne izmene i dopune treba usmeriti na pet oblasti prava deteta: 1) izričitu zabranu telesnog kažnjavanja dece; 2) participaciju dece; 3) rukovođenje najboljim interesom deteta; 4) alternativno zbrinjavanje dece, i 5) nasilje u porodici.

- U martu 2018. godine Ministarstvo pravde formiralo je radnu grupu za pripremu predloga **Zakona o izmenama i dopunama Zakona o maloletnim učiniocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica** u cilju usklađivanja ovog zakona sa Zakonom o krivičnom postupku, Zakonom o prekršajima i Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija, kao i sa relevantnim međunarodnim standardima kojima se štite prava deteta u kontaktu sa zakonom.
- MRZBSP je formiralo radnu grupu za izradu **Nacrtu zakona o izmenama i dopunama Zakona o socijalnoj zaštiti**. Sektor civilnog društva se oglasio povodom ovog teksta zakona navodeći da ovim zakonom treba omogućiti i podstićati efikasniji razvoj usluga za podršku osetljivim grupama sa fokusom na unapređenju mehanizma finansiranja usluga, doprineti ubrzanim procesu deinstitucionalizacije, omogućavanju

uspstavljanja usluga intenzivne podrške porodici, socijalno-edukativnih i savetodavno-terapijskih usluga.

- **Predlog zakona o besplatnoj pravnoj pomoći** usvojen je u Narodnoj skupštini Republike Srbije u novembru 2018. godine. Civilno društvo je takođe kritično reagovalo na sadržinu Nacrta zakona o besplatnoj pravnoj pomoći u avgustu 2018. godine. Ovaj zakon predviđa da besplatnu pravnu pomoć pružaju advokatura i službe pravne pomoći u jedinicama lokalne samouprave. Udrženja mogu pružati besplatnu pravnu pomoć samo na osnovu posebnih odredaba zakona koji uređuju pravo azila i zabranu diskriminacije. Ovim rešenjem dovodi se u pitanje jednak pristup pravdi svim građanima i pružanje podrške najosetljivijim grupama stanovništva.
- Iako je u aprilu 2018. godine ministar za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja doneo rešenje o formiranju radne grupe za izradu novog **Nacionalnog akcionog plana za decu**, do danas nije održan nijedan sastanak ove radne grupe što predstavlja razlog za zabrinutost s obzirom da od 2016. godine Republika Srbija nema jedinstvenu

politiku u oblasti prava deteta. Deca iz Kluba DX koji funkcioniše pri Centru za prava deteta su prikupila mišljenja i stavove dece širom Srbije o tome šta je za decu važno da bude obuhvaćeno Nacionalnim akcionim planom za decu.

- Na inicijativu Saveta za prava deteta, MRZBSP, uz podršku UNICEF-a, izradilo je **Nacrt strategije za prevenciju i zaštitu dece od nasilja od 2018. do 2022. godine**, kao i **Akcioni plan za primenu Strategije za prevenciju i zaštitu dece od nasilja za period od 2018. do 2020. godine**. Do danas ni Strategija ni prateći Akcioni plan nisu usvojeni. Centar za prava deteta je zajedno sa Klubom DX pripremio pisane priloge sa predlozima aktivnosti i indikatorima koji su uvršteni u poslednjoj verziji nacrta ovih dokumenata.

U prvoj polovini 2018. godine došlo je do pozitivnog zamaha u radu **Saveta za prava deteta Vlade Srbije** kao glavnog institucionalnog mehanizma za koordinaciju na međuministarskom nivou. Za funkcionisanje ovog tela ipak nisu obezbeđena budžetska sredstva, te on još uvek ima samo savetodavnu

ulogu. Stoga je potrebno da Vlada Srbije obezbedi odgovarajuće ljudske, tehničke i finansijske resurse za njegovo efikasno funkcionisanje.

- Od marta 2018. **Odbor za prava deteta Narodne skupštine** se nije okupljao. Neaktivnost ovog važnog tela predstavlja razlog za zabrinutost.
- **Savet za praćenje primene preporuka mehanizama UN za ljudska prava** je bio aktivan tokom cele godine i ima potencijal da bude efektivno međuresorno telo za sprovođenje preporuka mehanizama UN za ljudska prava.
- U martu 2018. godine Ministarstvo pravde i Vrhovni kasacioni sud su ponovo formirali **Savet za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnicima** koji ima veliki ekspercki potencijal za istraživanje, praćenje rada nadležnih organa i lobiranje na državnom nivou u cilju unapređenja pravosudnog sistema po meri deteta, a njegovo dosadašnje delovanje ukazuje da ima potencijal da bude zaista efikasan u sprovođenju reforme ove oblasti. U novembru 2018. Savet je pripremio i dvogodišnji akcioni plan svog delovanja.
- Organizacije civilnog društva koje imaju značajno iskustvo u procesu izveštavanja mehanizmima UN za ljudska prava i praćenju preporuka u maju 2018. godine su započele rad u okviru **Platforme organizacija za praćenje preporuka tela UN za ljudska prava**. Cilj Platforme je da obezbedi ujedinjeni i standardizovan pristup aktivnostima tematskog, pravovremenog i kvalitetnog izveštavanja u odnosu na mehanizme UN za ljudska prava. Rad u okviru Platforme je podeljen u tematske radne grupe, koje se, u skladu sa opisom poslova, kontinuirano i intenzivno bave aktivnostima vezano za određenu tematsku oblast, grupu nosilaca prava, određeni ugovor ili mehanizam UN. Centar za prava deteta koordiniše tematsku radnu grupu za oblast prava deteta.
- U julu 2018. godine **Savet za sprovođenje Akcionog plana za Poglavlje 23** pripremio je Izveštaj br. 2/2018 o sprovođenju ovog akcionog

plana. Može se uočiti značajno kašnjenje u postizanju mnogih ciljeva ovog Akcionog plana kada su u pitanju prava deteta. Takođe, mnoge aktivnosti su zasnovane na različitim preduzetim projektnim inicijativama, bez ponuđenih održivih sistemskih rešenja.

Aktivnosti Centra za prava deteta u 2018. godini

- U partnerstvu sa kancelarijom UNICEF u Srbiji Centar za prava deteta je tokom 2018. godine pružao podršku radu radne grupe za izradu **Zakona o izmenama i dopunama Zakona o maloletnim učinocima krivičnih dela i krivičnopravnoj zaštiti maloletnih lica**. Ministarstvo pravde formiralo je ovu radnu grupu u martu 2018. godine radi pripreme predloga ovog zakona i njegovog usklađivanja sa Zakonom o krivičnom postupku, Zakonom o prekršajima i Zakonom o izvršenju krivičnih sankcija, kao i sa relevantnim međunarodnim standardima kojima se štite prava deteta.
- Centar za prava deteta pripremio je analizu i preporuke za unapređenje

normativnih rešenja **Porodičnog zakona** na osnovu dosadašnje prakse njegove primene i zaključnih zapažanja i preporuka UN tela za ljudska prava i relevantnih međunarodnih standarda.

- Direktorka Centra za prava deteta Ines Cerović predstavila je rad „Primena vaspitnih naloga u kontekstu reforme sistema pravosuđa po meri deteta u Republici Srbiji“ na dvodnevnom XXX međunarodnom naučnom tematskom skupu „Pravda po meri deteta“, koji je organizovao Institut za kriminološka i sociološka istraživanja 6. i 7. jula 2018. godine na Paliću. **Naučni skup „Pravda po meri deteta“** bavio se unapređenjem položaja dece koja dolaze u kontakt sa pravosudnim sistemom, bilo kao učinoci krivičnih dela ili kao žrtve, ali i oštećeni u krivičnim postupcima, kao i time šta sve kao društvo i država treba da se preduzme da se deca ne nađu u takvim situacijama.
- Direktorka Centra za prava deteta Ines Cerović je učestvovala na **Svetском kongresu o pravosuđu po meri deteta u Parizu, Francuskoj**, od 28. do 30. maja 2018. godine. Ovom prilikom, Ines Cerović je predstavila iskustvo Srbije u primeni diverzionih

mehanizama razvijenih u okviru reforme sistema maloletničkog pravosuđa u prethodnom periodu.

- **Koalicija za monitoring prava deteta u Republici Srbiji (Koalicija)** čijim radom koordiniše Centar za prava deteta, a čine je i: Beogradski centar za ljudska prava, Užički centar za prava deteta, Akcija protiv trgovine ljudima – ASTRA i Centar za socijalnu politiku, nastavila je svoj rad i u 2018. godini.
- Koalicija je pripremila **prilog za Izveštaj za 2019. godinu o napretku Republike Srbije u postupku pridruživanja Evropskoj uniji** i dostavila ga Evropskoj komisiji 5. novembra.
- Platforma organizacija za saradnju sa mehanizmima UN za ljudska prava organizovala je konferenciju u cilju otvaranja diskusije o primeni preporuka upućenih Srbiji posle Trećeg UPR ciklusa u Beogradu 28. septembra 2018. godine, uz podršku UN Tima za ljudska prava u Srbiji i Misije OEBS u Srbiji. Direktorka Centra za prava deteta Ines Cerović predstavila je 34 preporuke koje se direktno odnose na decu.

➤ U okviru projekta **„Prava deteta u politikama i praksi“** koji Centar za prava deteta realizuje u saradnji sa Save the Children International, a koji finansira Vlada Švedske publikovana su smernice za roditelje: „Recite NE telesnom kažnjavanju dece i DA pozitivnom roditeljstvu – Smernice za roditelje/staratelje kako bi lakše odgovorili na izazove koje roditeljstvo nosi“

kao i liflet: „Recite NE telesnom kažnjavanju dece“.

U okviru istog projekta, Centar za prava deteta organizovao je više skupova u cilju promovisanja pozitivnih, nenasilnih i

participativnih načina vaspitavanja i disciplinovanja deteta i zagovaranja za uvođenje izričite zabrane telesnog kažnjavanja dece u svim okruženjima uključujući i porodičnu sredinu.

Centar za prava deteta i Pokrajinski zaštitnik građana – ombudsman su 20. juna u Novom Sadu zajednički održali **okrugli sto „Izričita zabrana telesnog kažnjavanja dece u Srbiji u svim okruženjima“**. Na okruglom stolu učestvovalo je 46 učesnika - predstavnika pravosudnog i obrazovnog sistema, sistema socijalne i zdravstvene zaštite i drugi.

Još jedan **okrugli sto „Izričita zabrana telesnog kažnjavanja dece u Srbiji – pozitivno roditeljstvo“** održan je 19.

oktobra u Nišu u okviru XXIV Oktobarskih susreta u socijalnoj zaštiti. Okrugli sto zajednički su organizovali Centar za socijalni rad "Sveti Sava", Komora socijalne zaštite i Centar za prava deteta u Oficirskom domu. Na okruglom stolu učestvovalo je 58 stručnjaka iz oblasti socijalnog rada, pravosuđa, organa državne uprave i različitih domena nauke.

Tribina „Pozitivno roditeljstvo kao alternativa telesnom kažnjavanju dece“ održana je 29. oktobra u organizaciji Centra za prava deteta i Departmana za socijalni rad Fakulteta za medije i komunikacije. Ukupno 29 studenta, profesora, saradnika, predstavnika institucija i organizacija i roditelja je učestvovalo na tribini.

Tokom novembra Centar za prava deteta i saradničke škole zajednički su organizovale **tribine „Pozitivno roditeljstvo kao alternativa telesnom kažnjavanju dece“**. 1. novembra održana je tribina u Osnovnoj školi "Ivan Milutinović", 2. novembra u Drugoj ekonomskoj školi i 14. novembra u Osnovnoj školi "Branko Pešić". Učesnici tribina bili su roditelji, nastavnici, predstavnici timova za zaštitu dece od nasilja – ukupno 85 učesnika.

- Koalicija
- Koalicija je u januaru uputila **dopis Lanzarot komitetu** u vezi sa dostavljenim tematskim upitnikom u drugom krugu tematskog monitoringa primene Konvencije o zaštiti dece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja putem informacionih i komunikacionih tehnologija.

- Koalicija je uputila i niz dopisa nadležnim organima u vezi

neophodnosti prihvatanja preporuka proizašlih iz Trećeg ciklusa UPR za Republiku Srbiju koje se odnose na unapređenje prava deteta.

- Koalicija je tokom 2018. godine realizovala aktivnosti u cilju promocije zagovaračkog dokumenta „[Preporuke UN Komiteta za prava deteta – Kako ih možemo ostvariti iz ugla Koalicije za monitoring prava deteta u Republici Srbiji](#)“.

- **Užički centar za prava deteta** je 30. maja u Beogradu realizovao Događaj čiji su učesnici bili predstavnici Ministarstva prosvete, nauke i tehnološkog razvoja, opštinski i republički prosvetni inspektor, prosvetni savetnici, udruženja građana iz 17 opština iz Srbije.

- **Beogradski centar za ljudska prava** je 28. juna u Beogradu organizovao okrugli sto. Učesnici okruglog stola su bili predstavnici MRZBSP, Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, Komesarijata za izbeglice i migracije, udruženja građana i drugi.

- ASTRA - Akcija protiv trgovine ljudima je 22. i 23. oktobra organizovala promociju zagovaračkog dokumenta. Učesnice događaja su bile predstavnice Vikičiološkog društva Srbije, Autonomnog ženskog centra, Forum žena Prijepolje, Ženske alternative Sombor, Impulsa iz Tutina, Centra za devojke Niš, Odbora za ljudska prava Vranje, SOS Ženski centar Novi Sad, Konsultacija za lezbejke i saradnice ASTRE na SOS telefonu.

- Centar za socijalnu politiku je 26. novembra u Kragujevcu organizovao skup na kome je promovisao zagovarački dokument. Učesnici događaja su bili predstavnici lokalnih samouprava, predstavnici centara za socijalni rad, predstavnici organizacija

civilnog društva iz 13 opština i gradova.

Na održanim skupovima učesnici su upoznati sa preporukama Komiteta za prava deteta UN, a poseban akcenat je stavljen na preporuke vezane za donošenje Zakona o pravima deteta, uspostavljanje institucije zaštitnika prava deteta/dečjeg ombudsmana, uvođenje eksplicitne zabrane telesnog kažnjavanja dece u porodičnom okruženju, ratifikaciju Trećeg Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima deteta o postupku po predstavkama (komunikacijskim procedurama).

➤ U prostorijama Centra za prava deteta, 21. septembra održan je sastanak Koalicije na kojem je potpisana zajednički plan reagovanja Koalicije u vanrednim situacijama. Svrha ovog plana je pružanje informacija o tome kako će se Koalicija zajednički pripremiti i reagovati u vanrednim situacijama. Polazeći od ciljeva organizovanja Koalicije koji se prevashodno odnose na praćenje

ostvarivanja prava deteta u Republici Srbiji, izveštavanje i ukazivanje na primere kršenja prava deteta, pokretanje i organizovanje akcija lobiranja za puno ostvarivanje prava deteta i promocije prava deteta u društvu, Koalicija će navedene aktivnosti staviti u funkciju i u vanrednim situacijama. Poseban deo ovog plana čini i deo koji je prilagođen deci.

➤ Centar za prava deteta sprovodi projekat **“Praćenje primene preporuka Komiteta za prava deteta Ujedinjenih nacija” u partnerstvu sa kancelarijom UNICEF u Srbiji**. Nakon što su razvijeni predlozi indikatora za svaku pojedinačnu preporuku koju je Komitet za prava deteta UN uputio Srbiji u februaru 2017. godine, tokom jula i avgusta održano je deset konsultativnih radionica Koalicije u partnerstvu sa Mrežom organizacija za decu Srbije (MODS) na kojima su učestvovali organizacije civilnog društva koje se bave pravima deteta u cilju daljeg razvijanja indikatora. Radionice su bile tematski organizovane i obuhvatile su 35 organizacija koje svojim radom doprinose unapređenju prava

deteta, ali i ljudskih prava uopšte. Organizacije su imale priliku da sa članicama Koalicije diskutuju o dobijenim preporukama Komiteta za prava deteta. Kao rezultat, izrađeni su predlozi indikatora u okviru svake tematske radionice od kojih je kreiranamatica na koju su sve organizacije dostavile finalne komentare.

Pripremljena je i onlajn platforma za praćenje ovih preporuka od strane organizacija civilnog društva koje se bave pravima deteta. Preporuke su takođe povezane sa preporukama drugih UN tela za ljudska prava, UPR preporukama, Agendum 2030 i usvojenim strategijama na nacionalnom nivou.

Participacija dece

➤ U okviru projekta “Praćenje primene preporuka Komiteta za prava deteta Ujedinjenih nacija” koji Centar za prava deteta sprovodi u partnerstvu sa kancelarijom UNICEF u Srbiji. Centar za prava deteta je održao 6 **konsultativnih radionica sa 60 dece iz raznih gradova** kako bi im približio preporuke Komiteta za prava deteta i kako bi se deca aktivno uključila u proces njihove primene.

Pripremljena je i onlajn platforma za decu kako bi se i oni uključili u praćenje ovih preporuka.

➤ Prikupljeni stavovi i mišljenja dece za izradu novog Nacionalnog plana akcije za decu

U očekivanju početka rada na izradi novog Nacionalnog akcionog plana za decu, Centar za prava deteta je tokom juna 2018. godine započeo rad na prikupljanju stavova i mišljenja dece. Na osnovu razvijene metodologije u periodu od juna do decembra 2018. godine prikupljena su mišljenja dece iz Beograda, Novog Sada, Kragujevca, Užica i Niša. Pored učešća dece iz ovih 5 gradova, uključena su i deca iz Šapca, Novog Pazara, Bečaja i Zrenjanina -- polaznici škole ljudskih prava za mlade - ukupno njih 20. Kroz realizovane radionice ukupno 250 dece je imalo priliku da iznese svoje mišljenje. Radionice su organizovane uz podršku škola, Pokrajinskog zaštitnika građana, udruženja građana Užički centar za prava deteta, Romanipen, Grupa za decu i mlade Indigo iz Niša, Prijatelji dece opštine Zvezdara koji su pomogli u realizaciji radionica i okupljanju dece, posebno dece iz različitih manjinskih i marginalizovanih grupa. Na radionicama su učestvovali

predstavnici i predstavnice učeničkih parlamenta iz osnovnih i srednjih škola, uzrasta od 12-18 godina. Pored toga na radionicama su učestvovala i deca iz organizacija koje rade sa decom do 18 godina starosti.

Članice Kluba DX su 19. decembra prikupljene stavove i mišljenja dece dostavile i predstavile predsednici Saveta za prava deteta prof. dr Slavica Đukić Dejanović. Ova aktivnost realizuje se u okviru projekta "Prava deteta u politikama i praksi", koji Centar za prava deteta realizuje u saradnji sa Save the Children International, a koji finansira Vlada Švedske.

➤ Predstavnica Dečjeg informativnog-kulturnog servisa Kluba DX, članica Dečjeg saveta mreže Eurochild Simonida Komazec učestvovala je na **godišnjoj Generalnoj skupštini mreže organizacija Eurochild**. Na skupštini održanoj u Briselu 18. i 19. aprila 2018. godine usvojena je i strategija mreže EUROCHILD za period od 2019. do 2021. godine. Simonida je prezentovala rad Dečjeg saveta u izradi Smernica za uključivanje dece u procese samozastupanja radi učestvovanja u procesima donošenja odluka koje se njih tiču. Pored toga Simonida Komazec je zajedno sa koordinatorkom Kluba DX učestvovala na konferenciji "Building a better Europe with children: All aboard!" koja je održana u Opatiji od 29. do 30. oktobra.

➤ Centar za prava deteta, članovi i članice Kluba DX i deca iz 3 beogradske škole, Osnovna škola

„Ivan Milutinović“, Osnovna škola „Branko Pešić“ i Druga ekonomska škola, pripremili su i u junu dostavili Lanzarot komitetu **Izveštaj o informisanosti dece o postojećim rizicima od vrbovanja, seksualnog zlostavljanja i zloupotrebe, prvenstveno putem interneta i dostupnim oblicima njihove zaštite u Srbiji**. Primenom metodologije koju je razvio Lanzarot komitet, članovi i članice Kluba DX (15 dece) i članovi učeničkih parlamenta (67 dece) iz sve tri škole su upoznati sa postojanjem Konvencije Evrope o zaštiti dece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja i mehanizmima zaštite dece od svih oblika nasilja. Deca bila su u prilici da putem anonimne ankete iskažu svoje stavove i daju mišljenje o rizicima od vrbovanja, seksualnog zlostavljanja i zloupotrebe, prvenstveno putem interneta, kao i o mogućim vidovima zaštite u takvim situacijama. Izveštaj je pripremljen u okviru projekta „**Prava deteta u politikama i praksi**“.

➤ Deca iz Kluba DX učestvovala su u razvoju **Plana reagovanja u vanrednim situacijama** koji je prilagođen deci, kao i **pratećeg kviza kroz kahoot aplikaciju**. Radi informisanja dece u školama i upoznavanja sa razvijenim materijalima organizovane su 3 radionice na kojima je učestvovalo ukupno 97 dece.

➤ Komitet za prava deteta UN je organizovao **Dan opšte diskusije** koji je ove godine bio posvećen temi zaštite i osnaživanja dece kao branitelja ljudskih prava, a održan je 28. septembra 2018. godine u Ženevi. Na ovom skupu učestvovala je direktorka Centra za prava deteta Ines Cerović. Kako bismo dali svoj doprinos u razmatranju ove važne teme, Centar za prava deteta je organizovao konsultativni proces sa decom članicama i članovima Kluba DX koja su pripremila **prilog "Zaštita i osnaživanje dece kao branitelja braniteljki ljudskih prava"**.

Deca su dala mišljenja i stavove o tome šta za njih predstavljaju deca branitelji ljudskih prava, kako oni vide da se ova deca razlikuju od druge dece, koje kvalitete ova deca treba da poseduju, kao i koja vrsta podrške im je potrebna kako bi se borili i ostvarili svoja prava. Ovaj prilog je bio poslat i prihvaćen od strane Komiteta za prava deteta te su na taj način mišljenja i stavovi dece o ovoj temi reflektovani u publikaciji "Deca kao branitelji ljudskih prava – Mišljenja, perspektive i preporuke dece iz celog sveta". Mišljenja i stavovi dece iz Kluba

DX zajedno sa mišljenjima i stavovima dece iz drugih država publikovana su u izveštaju "**The views, perspectives and recommendations of children across the world**"!

Klub DX i Centar za prava deteta pripremili su **brošuru o aktivnostima Centra i Kluba DX na jeziku razumljivom deci – „O Centru za prava deteta i Dečjem informativno-kulturnom servisu – Klubu DX“**.

➤ Na sastanku **Republičke sekcije stručnih saradnika koja je održana 16. maja 2018. godine u Osnovnoj školi "Lazar Savatić"**, Milena Golić Ružić, predstavnica Centra za prava deteta predstavila je rad Centra za prava deteta. Poseban deo prezentacije bio je posvećen predstavljanju načina i modela uključivanja dece u procese praćenja ostvarivanja njihovih prava, zagovaranja za njihovu primenu i izveštavanje pred međunarodnim telima.

➤ Centar za prava deteta je 24. i 25. maja 2018. godine ugostio predstavnike organizacija članica mreže "**Čuvari dečijih prava**" kojom kordiniše organizacije „Domovik“ iz Kosovske Mitrovice. Cilj ove posete bio je da se ojačaju kapaciteti ove mreže u oblasti zagovaranja, praćenja i izveštavanja o ostvarivanju prava deteta. Studijskoj poseti su osim predstavnika lokalnih organizacija prisustvovali i predstavnici međunarodnih organizacija Save the Children International i UNICEF. Tokom studijske posete potpisana je i Memorandum o saradnji između Centra za prava deteta i organizacije „Domovik“.

➤ **Centar za prava deteta je održao konferenciju povodom obeležavanja 20. novembra**, datuma kad je u Generalnoj skupštini Ujedinjenih nacija 1989. godine usvojena **Konvencija o pravima deteta**. Ovom prilikom Centar za prava deteta je široj javnosti ukazao na stepen ostvarivanja prava deteta u Republici Srbiji u 2018. godini. Ovaj događaj je takođe bio i povod da se skrene pažnja na važnost uvođenja izričite zabrane telesnog kažnjavanja dece u svim okruženjima, odnosno na značaj pozitivnih, nenasilnih i participativnih načina vaspitanja i disciplinovanja deteta, kao i potrebe podrške države i društva roditeljima kako bi lakše odgovorili na izazove koje roditeljstvo nosi. Konferencija je organizovana u okviru projekta „Prava deteta u politikama i praksi“ koji Centar za prava deteta sprovodi u partnerstvu sa organizacijom Save the Children International, a koji finansira Vlada Švedske.

U okviru projekta „**Unapređenje intersektorske saradnje u zaštiti dece od nasilja**“ koji Centar za prava deteta realizuje u partnerstvu sa kancelarijom UNICEF u Srbiji, u Beogradu je 5. novembra održana konferencija „**Intersektorska saradnja u zaštiti dece od nasilja**“. Cilj konferencije je bio predstavljanje rezultata projekta, rada intersektorskih timova za zaštitu dece od zlostavljanja i razmena iskustva i planiranje daljih projekata i aktivnosti u oblasti unapređenja zaštite dece od nasilja. Sastanku su prisustvovali predstavnici predstavnici MRZBSP, Ministarstva pravde, Zaštitnika građana, Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti, kancelarije UNICEF u Srbiji, kao i predstavnici intersektorskih timova za

zaštitu dece od nasilja iz Vrbasa, Novog Bečeja, Sremske Mitrovice, Subotice, Aleksinca, Sviljiga, Knjaževca, Zaječara, Kraljeva, Trstenika, Paraćina, Vrњačke Banje, Gadžin Hana, Kragujevca, Niša i Novog Sada.

➤ Ovaj projekat se realizuje kao deo regionalnog projekta „**Zaštita dece od nasilja i promovisanje inkluzije dece sa smetnjama u razvoju u zemljama Zapadnog Balkana i Turskoj**“ koji finansira Evropska unija, a sprovodi UNICEF u Srbiji u partnerstvu sa Ministarstvom zdravlja, MRZBSP i Ministarstvom prosветe, nauke i tehnološkog razvoja.

➤ Centar za prava deteta sprovodi projekat „**Pravo deteta da se njegov glas čuje**“ koji finansira Delegacija Evropske unije u Republici Srbiji u okviru Evropskog Instrumehta za demokratiju i ljudska prava, a koji se

sufinansira iz budžeta Republike Srbije, uz podršku Kancelarije za saradnju sa civilnim društvom. U okviru ovog projekta razrađeni su materijali o pravu deteta na participaciju u različitim postupcima u okviru sistema pravosuđa, socijalne zaštite, zdravstvene zaštite i obrazovanja, kao i mobilna aplikacija koja će im pomoći da razumeju postupke u okviru ovih sistema na način koji je deci jasan i blizak. Kroz ovaj projekat se priprema i mapa puta za dalje unapređenje politike i prakse u ovim sistemima.

U cilju razvijanja materijala održan je niz sastanaka i fokus grupa sa stručnjacima iz ovih sistema kao i sa decom iz raznih gradova u Srbiji. U Beogradu je 5. decembra održan i okrugli sto „**Pravo deteta da izrazi svoje mišljenje**“ posvećen participaciji dece u ovim postupcima na kome je učestvovalo 50 predstavnika: stručnjaka iz različitih sistema – sudije osnovnih, viših i apelacionih sudova, centara za socijalni rad, centara za porodični smeštaj i usvojenje, domova za decu, zdravstvenih ustanova, škola i relevantnih ministarstava koji sura

kroz interaktivan rad u radnim grupama razradili materijale i razmenili iskustva u primeni prava deteta na participaciju u praksi.

Konferencija „**Unapređenje sistema pravosuđa po meri deteta kroz multisektorski pristup**“ Saveta za praćenje i unapređenje rada organa krivičnog postupka i izvršenja krivičnih sankcija prema maloletnicima („Savet za maloletnike“) održana je 15. i 16. novembra 2018. godine. Ovaj skup je podržan kroz projekat „Unapređenje prava deteta u sudskim postupcima“ koji Centar za prava deteta sprovodi u partnerstvu sa UNICEF-om. Ovaj skup je okupio 60 učesnika iz različitih sistema koji rade sa decom u kontaktu sa zakonom. Teme koje su

posebno bile razmatrane su: reforma normativnog okvira, primena vaspitnih naloga i posebnih obaveza, razvijanje alternativnih mera pritvoru i zaštita dece kao žrtava i svedoka krivičnih dela. Kao rezultat ove konferencije, pripremljene su preporuke za unapređenje sistema u cilju unapređenja položaja maloletnika kao učinilaca krivičnih dela i zaštite dece žrtava i svedoka u krivičnom postupku koje će Savet dostaviti Ministarstvu pravde i Vrhovnom kasacionom sudu.

sposobnosti da vode zdrav i konstruktivan život u društvu.

➤ Centar za prava deteta imao je posebnu čast da održi **konservativni sastanak sa profesorom Manfredom Novakom posvećen procesu izrade i sprovećenju Globalne studije Ujedinjenih nacija o deci lišene slobode** u Kući ljudskih prava i demokratije, 5. oktobra, u saradnji i uz podršku Beogradskog centra za ljudska prava. Deca lišena slobode i dalje su nevidljiva i zaboravljena grupa dece, koja su često smeštena u nehumanim uslovima i u objektima za odrasle – što predstavlja jasno kršenje njihovih ljudskih prava. Ovo ima destruktivni uticaj na njihov fizički i psihički razvoj i na njihove

